

Tolmu kahjustav toime

Mida kauem tolmu õhus hõljub, seda rohkem ta hingamisteid rikub. Riskiteguriga peavad arvestama eelkõige need töötajad, kes on sunnitud pikemat aega olema tolmu õhus.

Tolmukahjustust saab mõningate meetmetega piirata, siiski ei tohiks jätta kasutamata individuaalseid kaitsevahendeid – respiraatorit, tolmu maski, kaitseprille, eririietust ja muid võimalusi. Kuigi kõigi tolmu õhus olijate tervist tuleb regulaarselt kontrollida ja tervisekaitse jälgib korrapäraselt õhutolmu õhus vastavust normidele, peab igaüks teadma teda ohustavatest teguritest.

Mürgine ja muu tolmu

Tolmu on tahke aine ülipeened osakesed, mis õhku paisatuna seal mõnda aega hõljuvad. Tolmu tervistkahjustav toime sõltub aine füüsikalise-keemilistest omadustest, näiteks lahustuvusest, kübeme suurusest, kujust, tihedusest ja elektrilaengust.

Tervisele kõige ohtlikumad on orgaanilised tolmu – eriti kvartsitolmu, kuid muidu ka suhteliselt ohtumad orgaanilist päritolu tolmu (villa-, puuvilla-, puudu- ja jahutolmu) võivad suuremates kogustes põhjusta

da haigestumisi. Mürgiste ainete tolmu võivad aga esile kutsuda raske mürgistuse. Elektrilaengut kandvad tolmu kübemed püsivad õhus kauem ja peetuvad kergemini kopsudes, tehes tervisele rängemat kahju. Kuid asbesti teravaservalised kõvad kübemed kahjustavad hingamiselundeid mehhaaniliselt.

Tööstustolmu võivad olla koostiselt mineraalsed, metallsed, orgaanilised ja segatolmu.

Kuni 90% sissehingatavast tolmu jääb pidama ülemistesse hingamisteedesse (nina, kõri, hingetoru), 10–15% peenemaid kübemeid pääseb alveoolidesse ehk kopsusombukestesse, kus võivad tekitada kroonilist põletikku.

Allergia

Mõni tolmu põhjustab allergiat. Tihti on see tekkinud kasside ja koerte nahasistest (kõõm, karvad) ja puidutolmu. Eriti sageli tekitab allergiat mööbli ja ilupaneelide valmistamiseks kasutatav kõva puit (tamm, Kanada vaher, eukalüpt, pöök, eebenipuu, must kirss, mahagon, palisander, tiik- ja mammutipuu). Kui koos puidutolmuga leidub õhus formaldehüüdi, on nende koosmõju tugevam.

Raamatukogutolmu leidub tolmu-lesti ja hallitusseeni. Raamatutelt tolmu pühkimine põhjustab hingamisteede allergiat. Tsemenditolmu sisal-

dab väikesel määral allergiat tekitavat krooni ja koobaltit ning sel on nii keemiline kui mehhaaniline toime limaskestadele. Ninasõõrmetesse tekitavad raskestieemaldatavad tolmu koorikud ja isegi haavandid.

Kopsutolmu

Vanade ahjude-pliitide lammutamisega ja graniidi töötlemisega kaasneb rohkesti räniühendeid sisaldavat tolmu, mis võib tekitada kroonilist bronhiiti ja kopsutolmu (pneumokoos), täpsemalt silikoosi.

Kopsutolmu on krooniline haigus, mille peamine iseloom on sisekoe rohenemine kopsudes. Terve kopsukoe asendumine armi meenutava, hingamistalutuseks kõlbmatu koe ongi haiguse algpõhjus. Normaalselt pehme, vetruv ja roosakashalli värvusega kops muutub hallikasmustaks, tihedamaks, raskematel juhtudel kohati puitkõvaks.

Kõige ohtlikum on ränioksiidi- ehk kvartsitolmu, mis põhjustab silikoosi. Siis tekib õhupuuduse tunne, algul vaid füüsilisel pingutusel, hiljem püsivalt. Hingamine sageneb ja muutub pinnaliseks. Bronhide tolmuärritus ja limaskesta kahjustus põhjustab lima ja tolmuosiseid sisaldavat kõha. Vahel on tuimi või pistetaolisi valusid rindkeres. Halb on seejuures asjaolu, et algjärgus ei tarvitse olla mingeid vae-